

Evropska romantika

1. Obdobje

Prva polovica 19. stoletja v Nemčiji pa najdemo zametke romantike. Že v 2. polovici 18. stoletja. Temu rečemo **predromantika** (Johan Wolfgang Goethe, Schiller).

2. Kulturno-zgodovinske okoliščine

- Na nastanek romantike so vplivali naslednji dogodki:
- Francoska revolucija
- Napoleonova osvajanja
- Padec Napoleona
- Policijski režimi v teh državah
- Nekateri narodi so se hoteli osamosvojiti (Italija, Grki)
- Upori (Španija, Portugalska, Rusija)
- revolucionarna gibanja (padec Berlinskega zidu)
- Marčna revolucija

Meščanstvo se krepi, so močne težnje po odpravi fevdalizma.

3. Filozofi

To so navadni ljudje, ki se sprašujejo kako živeti ...

- Rousseau (nazaj v naravo)
- Schopenhaver (kritizira družbo, prednike, tradicijo, poudarja naravo)

4. Miselnost

Stvarnost je nekaj slabega (npr. vsakdanje življenje, družbene razmere, smrt) To prinaša nesrečo.

Lepo in dobro je v človekovi notranjosti (čustva, strast, hrepenenje)

Ker romantiki ne marajo stvarnosti bežijo:

- a.) v naravo
- b.) v domišljijo, preteklost, sanje, vero
- c.) v sanje, v lepšo prehodnost
- d.) v samoto, v osamljenost

Vrednote v romantiki so torej čustva, domišljija, človekova notranjost.

5. Značilnosti literature v tem času v Evropi

Ne držijo se pravil iz preteklosti. Naslanjajo se na ljudsko slovstvo, na antiko, orientalske književnosti in renesanso.

V tem času ustvarjajo nove literarne vrste: zgodovinski roman; lirsko-epsko pesnitev. Prevladuje lirika – ker je najbolj primerna za izražanje človekove notranjosti.

6. Glavna dela

- **DRAMATIKA**
 - ✓ Faust, Goethe

- **EPIKA**

- ✓ Zgodovinski roman: Walter Scott: Ironhol, Manzoni: Zaročenca
- ✓ Roman v verzih: Puškin: Jevgenij Onjegin
- ✓ Lirsko-epska pesnitev Byron, Parizina

- ✓ Psihološki roman Goethe: Trpljenje mladega Wertherja, Lermontov: Junak našega časa

□ LIRIKA

Prevladujejo čustvena in razpoloženska lirika.

Glavni liriki: Goethe, Novalis, Hölderlin, Heine, Puškin

Puškin: Jevgenij Onjegin

- vsebina romana
- obnova Tatjaninega pisma
 - ✓ Zakaj je Tatjana pisala pismo?
 - ✓ Zakaj se je zaljubila ravno v Jevgenija?
 - ✓ Kaj hoče od Jevgenija?
 - ✓ Česa se boji?
- zgodba romana (Onjeginska kitica)
- lik odvečnega človeka
- zakaj je delo romantično?
- Obdobje

Romantika na Slovenskem

Glej 3. letnik!

France Prešeren

- Prešeren je uvedel veliko novih literarnih vrst npr.: romantično-ljubezensko pesem, refleksivno pesem (razmišlja o življenju), napitnico, elegijo ali žalostinko (ko kdo umre), balado, romance, lirsko-epsko pesnitev oz. povest
- Uvedel je tudi nove oblike
- Najrajši je pisal v obliki soneta
- Glosa – gazela

Obdobja njegovega ustvarjanja

1. MLADOSTNO OBDOBJE 1824 – 1830

- Povodni mož
- Dekletam

Pesmi so lahkotne, pozivajo k uživanju življenja.

2. ZRELO OBDOBJE 1830 – 1840

- Sonetni venec
- Krst pri Savici
- Slovo od mladosti
- Gazele
- Sonetje nesreče
- Glosa
- Pevcu

V tem času je bil že pravi romantik. Govori o neusojeni in neuresničljivi ljubezni, ima se za narodnega buditelja. Uporablja klasične pesniške oblike.

3. POZNO OBDOBJE 1840 ->

- Zdravljica
- Pisal je le priložnostno.

Pomen Prešerna

Dosegel je Evropski nivo:

- s tematiko
- z oblikami (težke oblike npr. SONET)

Bil je zgled kasnejšim piscem. Močno je vplival nanje.

Sonetni venec

1. ZGRADBA SONETNEGA VENCA:

Sestavljen je iz 15 sonetov. Zadnji verz soneta se ponovi v 1. verz u naslednjega soneta. Zadnji verz 14. soneta se ponovi na začetku 1. soneta. Vsak začetni verz soneta se še v tretje ponovi v zadnjem sonetu to je v **MOJSTRSKEM sonetu** ali **MAGISTRALAH**. V magistralah uporabi Prešeren **AKROSTIH** (akro – črka, stih – verz) **PRIMICOVI JULJI**. Akrostih je posvetilo, sestavljeno iz začetnih črk verzov.

ZGRADNA SONETA:

a.) VSEBINA:

V prvih dveh kiticah je orisana neka podoba iz življenja. V drugih dveh pa razlaga te podobe.

b.) OBLIKA:

Sonet ima 4 kitice: dve štirivrstičnice in dve trivrstičnice.

c.) RIMA:

1. kitica A-B-B-A
2. kitica A-B-B-A
3. kitica C-D-C
4. kitica D-C-D

V prvih dveh kiticah imamo **oklepajočo rimo**. Potem pa **prestopno**. Rima je **dvozložna ali ženska rima**.

SI JE
DO MA ČI JE

Verz je italijanski enajsterec.

Ob da ja le so u tr je ne jih ska le.

U - U - U - U - U

Jamb

Imamo jabski (žalostni) metrum

5 ½ jamba.

U - ... 1 jamb

2. TEME SONETNEGA VENCA:

Sonetni venec ima 3 teme:

- Ljubezen
- Narod
- Poezija

LJUBEZEN

Ljubezni ne moreš obvladati, je močnejša od razuma in volje. Ljubezen človeka spravlja v nesrečo, ker je enostranska, a je ne moreš končati.

NAROD

Moti ga premajhna narodna zavest. Moti ga sprtost med Slovenci. Moti ga politična nesamostojnost.

POEZIJA

Pove, da ja slovenska poezija skromna. Pove, da je njegova poezija žalostna in, da mora pesnik reševati narod.

7. sonet

V tem sonetu Prešeren govori o Orfeju.

Orfej je bil bajeslovni pevec. Očaral je vsakogar s svojim petjem. Omehčal je srca surovih ljudi. Živali so se ustavljale ob njegovem petju. Tudi bogovi so ga hodili poslušat.

Zaljubi se v vilo Evridiko in se z njo poroči. Evridiko piči kača. Orfej žaluje. Odide v Hades (podzemlje), ker so duše mrtvih. Zaradi njegovega petja vladar podzemlja oživi Evridiko, vendar Orfeja opozori, da se ne sme ozreti nazaj in jo pogledati, ko se bosta vračala. Orfej se obrne, Evridika izgine. Orfej žalostno poje. To gre v nos Bakhantkam, ki so slavile boga Dioniza (bog veselja in vina). S kamni ubijejo Orfeja. Orfej se v podzemlju sreča z Evridiko. Noge morilskih žensk je spremenil v korenine, telo pa v deblo.

1. Kaj so povzročile Orfejeve strune v Trakiji?
2. Za koga prosi nebesa Prešeren v drugi kitici?
3. Kaj naj bi storil slovenski Orfej med Slovenci (naštej vsaj 3 stvari)?

1. Ljudje so se predali tem strunam in niso bili več tako surovi.
2. V drugi kitici Prešeren prosi nebesa za Slovence. Da bi Orfejeve strune odmrznile tudi slovenska srca.
3. Da bi bili Slovenci bolj zaveden narod, da ne bi bili več med seboj skregani.

Kratka obnova 7. soneta

Mitološki pevec Orfej je s svojim petjem v Trakiji omehčal človeška srca. Zato Prešeren prodi boga, da bi tudi med Slovence poslal Orfeja, ki bi prinesel mir med ljudi, pregnal prepire, dvigal narodno zavest in prinašal veselje.

Sporočilo sonetnega venca

Če bi Julija ljubila Prešerna bi pesnik imel še več navdiha, ustvaril bi veliko poezijo. Na ta način bi slovenski narod postal bolj kulturnen.

Krst pri Savici

SNOV:

ZGRADBA:

UVOD: vsebina, pretiravanje, oznaka ...

3. letnik

Krst

Zasnova:

Črtomir dan po spopadu kot edini preživeli obupuje ob Bohinjskem jezeru. Pri življenju ga ohranja samo še misel na ljubljeno Bogomilo, ki jo želi videti. Pride ribič, posvari ga, da ga iščejo kristjani. Odpelje ga stran v svojem čolnu, k Savici in mu da hrano. Črtomir hoče

nagraditi ribiča, pošlje ga k Bogomili in njenemu očetu Staroslavu, ki je imel skrito zlato. Črtomir ga še prosi naj mu pove novice o Bogomili.

Zaplet:

Naslednji dan pride Bogomila z ribičem in duhovnikom. Bogomila pove Črtomiru, da je postala kristjanka.

Vrh:

Bogomila prosi Črtomira naj sprejme krščanstvo.

Branje odlomka str. 110

1. Izpiši izjavo iz katere je razvidna Črtomirjeva predanost Bogomili!

V veselji skoraj mi srce omaga,
ki v njem tvoja ga ljubezen vname,
dokler krvi ne vteče zadnja sraga
in groba temna noč me ne objame.

2. Zakaj ima Črtomir vseeno pomisleke glede sprejetja krščanstva?

Ker je Valjhunova vojska pobijala nekristjane.

3. Kako ga duhovnik pregovarja?

Pravi, da Valjhun ni pravi kristjan in ravna po svoje. Prava krščanska vera uči ljubezen.

4. Zakaj mu uspe?

Ker Črtomir ve, da si je pogansko vero nekdo izmislil. Ni zares veroval v vero svojih staršev, je le spoštoval tradicijo.

5. Izpiši Črtomirovo izjavo, ki dokazuje, da v resnici ni verjel v vero svojih staršev!

ne branim se je vere Bogomile,
vem, da malike in njih službo glave,
služabnikov njih so na svet rodile,
v njih le spoštoval očetov sem postave

Nadaljevanje vsebine

Vrh:

Črtomir privoli

Razplet:

Bogomila pove, da se je zaobljubila Bogu, da se ne more poročiti. Črtomir se vda v usodo in se krsti.

Razsnova:

Črtomir gre za duhovnika v Oglej. Z Bogomilo se za večno ločita.

Zakaj Bogomila sprejme krščansko vero?

Sprejela je krščanstvo, ker poudarja večno srečo v nebesih. Upala je, da bo lahko s Črtomirom skupaj vsaj v nebesih za vekomaj, če že ne na tem svetu. Po drugi strani pa se je tudi zaobljubila Bogu, zato da bi Črtomir ostal živ.

Zakaj se je Črtomir dal krstiti?

- Ker verjame, da bo lahko z Bogomilo skupaj po smrti v nebesih.
- Ker ni imel druge rešitve po vseh teh razočaranjih – tudi krščanstvo uči, da sreče ni na tem svetu
- Ustregel je želji Bogomile
- Osebni stih z Bogom

Zgradba posameznih delov Krsta:

Posvetilo je sonet.

Uvod je iz trivrstičnic (tercin).

Krst je sestavljen iz osemvrstičnic ali stanc.

V **uvodu** imamo hitro dogajanje, zato so kratke kitice.
V **krstu** je dogajanje počasno, zato so daljše kitice.

Rima

Draga A
Zame B
Omaga A
Vname B

Sraga A
Objame B
Celo C
Delo C

Na koncu kitice Prešeren spremeni rimo v zaporedno, ker pove najpomembnejše stvari.

Zdravljica

1. Nastanek pesmi:

Napisal jo je leta 1844. Za objavo v Poezijah je Prešeren že sam črtal 3. kitico Zdravljice. Nato mu je cenzura črtala še četrto. Zato Prešeren ni hotel objaviti pesmi v Poezijah. Izšla je potem šele po marčni revoluciji leta 1848.

2. Literarna vrsta:

Napitnica – to je pesem ob nazdravljanju s pijačo. Napitnica spada med priložnostne pesmi ali prigodniške pesmi. Pesem, ki se napiše za določeno priložnost.

Vprašanja:

1. Koga nagovarja pesnik na začetku in na koncu?

Na začetku in na koncu pesnik nagovarja prijatelje.

2. Koga nagovarja v 2. kitici, 5. kitici in 6. kitici?

V 2., 5. in 6. kitici pesnik nagovarja slovensko domovino.

3. Kaj si želi za slovensko deželo?

Želi si, da bi bili vsi sovražniki Slovencev uničeni in, da bi bili Slovenci svobodni in prosti.

4. Kaj naroča Slovenkam in kaj mladim Slovincem?

Slovenkam naroča naj rodijo čim več otrok, da bomo imeli močnejšo vojsko. Mladim Slovincem pa naroča naj branijo državo in ljubijo svojo domovino.

5. Kaj želi celemu svetu?

Naj bo mir na svetu, naj bodo sosedni narodi med seboj prijatelji.

Pesnik v pesmi nagovarja:

- prijatelje
- Slovensko domovino
- Slovenke
- mlade Slovence
- vse narode
- in vse dobre ljudi

Glavne teme so:

- domovina
- svoboda
- enotnost
- narodna sužnost
- sožitje narodov
- osebna dobrot

Nacionalna ideja

Slovenci moramo biti svobodni, ne smemo biti sužnji drugim narodom.

Politična ideja

Vsi narodi imajo pravico do svobode, ker so vsi narodi enakopravni. Namesto vojn na vlada prijateljstvo med narodi.

Oblika

Zdravljica je likovna pesem. Oblika kitic spominja na čašo. Tako se oblika ujema s temo besedila.

Prešeren je verze postavil na sredino in zapisal različno dolge verze.